

14. Yablochkin, F.N. (2000) Advertisement: industry desires and power strategy. Virtual'noe prostranstvo kul'tury : mater. nauch. konf. 11-13 aprel'ja 2000 g. (pp. 126-130). SPb: SPb filios. obshhestvo [in Russian].

15. Friedman, M. (2007). The Consumer Culture Research Landscape. The Journal of American Culture, 30 (N1),1-5. [in USA].

16. Hill, R. P., Gaines, J. (2007). The Consumer Culture of Poverty: Behavioral Research Findings and Their Implications in an Ethnographic Context. The Journal of American Culture, 30 (N1),81-94. [in USA].

УДК 008:398](477)''16/17''

Піщанська Вікторія Миколаївна,
кандидат культурології, доцент,
докторант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтва
victorya.ps@gmail.com

УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЕТНОКУЛЬТУРНЕ ДЖЕРЕЛО КОЗАЦЬКОГО БАРОКО

На основі аналізу мистецьких особливостей козацького фольклору XVII–XVIII ст., обґрунтовано наявність взаємовпливу процесу формування козацького культурного середовища та розвитку українського Бароко як художнього феномена. Козацьке Бароко репрезентує тут стилеві та змістові аспекти загального розвитку барокового мистецтва крізь призму еволюції синкретизму релігійного та естетичного в народних традиціях та гуманістичних ідеях, в яких акумулюються успадковані етнокультурні звичаї, набуті козацькі традиції та світоглядно-естетичні засади Бароко, створюючи своєрідне автентичне явище – козацьке Бароко. Як доведено, головним принципом творення та функціонування козацького Бароко є релігійно-естетичний синкретизм та глибокі засади етнічної культури.

Ключові слова: український фольклор, етнічна культура, українське козацтво, духовний простір, козацьке Бароко, релігійно-естетичний синкретизм.

*Піщанская Виктория Николаевна, кандидат культурологии, доцент, докторант
Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств*

Украинский фольклор как этнокультурный источник казацкого Барокко

На основе анализа художественных особенностей казацкого фольклора XVII–XVIII ст., автор обосновывает наличие взаимовлияния формирования казацкой культурной среды и развития украинского Барокко как художественного феномена. Казацкое Барокко представляет здесь стилевые и содержательные аспекты общего развития барочного искусства сквозь призму эволюции синкретизма религиозного и эстетического в народных традициях и гуманистических идеях, в которых аккумулируются унаследованные этнокультурные обычаи, приобретенные казацкие традиции и мировоззренческо-эстетические принципы Барокко, создавая своеобразное автентичное явление – казацкое Барокко. Как доказано, главным принципом создания и функционирования казацкого Барокко является религиозно-эстетический синкретизм и глубинные основы этнической культуры.

Ключевые слова: украинский фольклор, этническая культура, украинское казачество, духовное пространство, казацкое Барокко, религиозно-эстетический синкретизм.

Pishchanska Victoria, PhD in Cultural Studies, associate professor, doctoral student of The National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Ukrainian folklore as ethno cultural source of cossack baroque

By analyzing artistic features of Cossack folklore XVII–XVIII centuries the author justifies the presence of interference of the process of forming Cossack cultural environment and the development of Ukrainian Baroque as artistic phenomenon. Cossack Baroque is representing here stylistic and substantive aspects of the overall development of Baroque art in the light of the evolution of syncretism religious and aesthetic in folk traditions and humanistic ideas which accumulated inherited ethno-cultural habits, acquired traditions of Cossack cultural environment and the attitudinal and aesthetic principles of Baroque, creating a kind of genuine phenomenon – Cossack Baroque. As it will be shown the main principle of creation and functioning of the Cossack Baroque is religious and aesthetic syncretism and underlying principles of ethnic culture.

The author examines the Ukrainian folklore, with its deep correlations of sacral and aesthetic that has its beginning in the traditional ritual culture, in mythological consciousness of Christianity, one of the main factors in the formation of religious and philosophical, artistic and stylistic features of the Cossack Baroque. Ukrainian folklore XVII–XVIII centuries regarded as nearly the most important source that provides answers to the question of the existence and nature of the interference of the process of Cossack cultural environment forming and the development of the Ukrainian Baroque as artistic phenomenon.

It is emphasized that ideological and aesthetic features of Ukrainian folklore have survived in content and forms of Cossack dumas, songs, literary works, paintings and even iconography. It is the direct source of culture of the Cossack Baroque and it is one of the basic principles of the Cossack Baroque development, where the ideological and aesthetic representations, primarily artistic, between person and the universe have not only mediation function but also socio-constitutive one. From this point of view about Ukrainian folklore is declared as a single set of folk art, which for centuries served as attitudinal and religious, aesthetic and cognitive, communicative and entertaining and other culture creating functions, and so it was the source of art, education, communication, and above all it served as a unifying link in socio-cultural system of transmission of folk traditions, customs, rituals and so on.

We pointed out that it is necessary to examine the Cossack folklore connected with the traditional outlook, mentality and sacral bases that served as the basis in the formation of spiritual values of the Ukrainian Cossacks and also it is important to follow the through principle of understanding of ethnic culture. It is accentuated that a strong argument formation of spiritual values of the Cossack folklore is exactly the unique of ethnic and socio-cultural peculiarity of the Ukrainian Cossacks. The author emphasized unique historical conditions that formed on the territory of the Lower Prydniprovya in XVII–XVIII centuries, which became the impetus for the emergence and development of authentic folk tradition of the former Cossack Liberties and regional cultural specificity served to formation of outstanding marked identity of Zaporozhzhia's art.

It is determined that according to the peculiarities of the Ukrainian Cossacks formation and external epochal influences – social, political, artistic, etc., – Cossack folklore was not unchanging, because the Cossack folk art was being constantly filled with more new content, it got new forms and received notable Baroque influences, keeping at the same time, its ethno-cultural background, which solidified as culture creating and form creating base with open semantic field. It is underlined that this specificity of folklore is, firstly, proving its universal cultural and genetic role, and secondly, in syncretistic combination of aesthetic and religious factors, folklore is naturally projecting on the spiritual space of Ukrainian Cossacks and its artistic manifestations, that is the Cossack Baroque, the same basis of which was church and faith. It is concluded that exactly ethno cultural specification, syncretism of religious and aesthetic consciousness influenced on the formation and elation on the territory of Prydniprovya in the second half of XVII and the first half of the XVIII centuries of the exceptional folk art – the Cossack folklore.

It is brought up to date quite appropriate, according to the author, the issue of gender principles that are on the base of the spiritual culture of the Ukrainian Cossacks in the problem of ethnic and cultural

features of the Cossack folklore. It is shown the representation of different aspects of Ukrainians' life in the gender dimensions of the Cossack culture, particularly marked men's foundations of Cossack brotherhood, which mainly reflected the experience of formation and existence of the ethnic group which is based mainly on the feminine basis. It is mentioned the custom that forbade woman to appear on the Sich and popularization of celibacy among the Cossacks who have not removed the woman from making spiritual values, from the influence on the formation of spiritual culture of the Ukrainian Cossacks, because women were daily creating it by their work, giving their own strength, creative potential, creative abilities, laying with a help of it such spiritual beauty of Ukrainian women as kindness, compassion, generosity, loyalty, diligence, wit, fun, melodiousness.

It is noted that born by Ukrainian Cossacks, the national genius managed to combine diverse range of aesthetic memory of the people, based on deep ethnic basis with Baroque art trends in a folk art of Cossack era. In conclusion it is stated that even following the baroque canons in their improvisational option gave an opportunity to the Cossack artists to fill their folklore by special individual features based on regional ethnic and cultural principles and a deep religious and aesthetic syncretism that allows you to define individual stylistic features of the Cossack folklore as folk sources of domestic Baroque and authentic expression of spiritual culture of the Ukrainian Cossacks in its important ethno-cultural specification.

Keywords: Ukrainian folklore, ethnic culture, Ukrainian Cossacks, spiritual space, Cossack Baroque, religious and aesthetic syncretism.

Одним із основних чинників формування релігійно-світоглядних та художньо-стильових особливостей козацького Бароко є український фольклор з його глибинними взаємозв'язками сакрального та естетичного, що бере своє начало у традиційній обрядовій культурі, в міфологічній свідомості християнства. Український фольклор XVII–XVIII ст. являє собою чи не найважливіше джерело, з якого можемо вивести відповідь на питання про наявність і характер взаємовпливу процесу формування козацького культурного середовища та розвитку українського Бароко як художнього феномена.

Український фольклор з різних позицій розглядався не лише фольклористами, а й дослідниками інших наукових дисциплін та мистецьких жанрів, зокрема істориками, філологами, мистецтвознавцями, етнологами та представниками естетики, релігії, культурології та ін. Початок XIX ст. ознаменовано, головним чином, збиранням і фіксацією унікального фольклорного матеріалу, його впорядкуванням та доведенням національної самобутності українського народу, глибинності й неперервності його культурної традиції, у дослідженнях Я. Головацького, М. Костомарова, О. Потєбні, М. Сумцова, П. Чубинського та ін. Пізніше, у трудах М. Грушевського, М. Драгоманова, П. Житецького, Ф. Колесси, М. Костомарова, П. Куліша, М. Максимовича, О. Потєбні, М. Сумцова, І. Франка та багатьох ін. вчених, велику увагу приділялося класифікації, систематизації та хронологізації українського фольклору, визначенню його художньо-естетичної та мистецько-культурної цінності, жанрової специфіки, стильових особливостей тощо.

Цікавими для дослідників українського фольклору видаються праці Г. Нудьги, С. Мишанича, А. Іваницького, М. Дмитренка, Г. Довженка, В. Давидюка, С. Грици, здійснені у другій половині XX – на початку XXI ст. Суттєве значення для теми, що розглядається, мають праці Я. Новицького, А. Скальковського, Д. Яворницького.

Мета статті – показати етнокультурну суть козацького фольклору та обґрунтувати головний принцип творення і функціонування козацького Бароко, яким є релігійно-естетичний синкретизм. Ставиться завдання довести світоглядно-естетичні особливості українського фольклору, що збереглися у змістах і формах козацького мистецтва, які є безпосереднім джерелом духовної культури українського козацтва та становлять один із базових принципів розвитку козацького Бароко, де світоглядно-естетичні репрезентації, передусім етнокультурні та релігійно-естетичні, у відносинах між людиною і навколишнім світом виконують не тільки посередницьку функцію, а й соціально-конститутивну.

Безпосереднім джерелом культури козацького Бароко є фольклор, світоглядно-естетичні особливості якого збереглися у змістах і формах козацької думи, пісні, літературних творів, малярства і навіть іконопису. Більш за те, український фольклор становить один із базових принципів розвитку козацького Бароко. З цієї точки зору про український фольклор можна говорити як про єдиний комплекс народного мистецтва, що протягом віків виконував світоглядно-релігійну, естетично-пізнавальну, комунікативно-розважальну та інші культуротворчі функції, а тому був джерелом мистецтва, освіти, спілкування, а, головне, – виконував роль єднальної ланки у соціокультурній системі передачі народних традицій, звичаїв, обрядів тощо.

Відносно козацького фольклору слід зазначити, що досліджувати його необхідно у зв'язаності з традиційним світоглядом, ментальністю та сакральними основами, що слугували базисом у формуванні духовних цінностей українського козацтва. У даному випадку важливо дотримуватися наскрізного принципу осмислення етнічної культури, сформульованого В. Личковахом. На думку українського культуролога, він полягає у кореляції «загальнолюдського, етнонаціонального та регіонального в культурних змістах і формах, що побутують на різних духовних територіях» [2, 9].

В. Личковах відзначає синкретичне співіснування універсального і партикулярного, спільного і специфічного у всіляких інваріантах і вартісних смислах різних етнокультурних цінностей. Але, у всій їхній аналогічності та унікальному розмаїтті, він вирізняє «справжні цінності етнокультури», які «з одного боку, «відкриті» всьому людству як носії загальноприйнятих гуманістичних ідей, а з іншого – є вичерпно «доступними», зрозумілими лише виключно носіям відповідної етнокультурної ментальності» [2, 9].

Отже, вагомим аргументом формування «справжніх цінностей» козацького фольклору є саме унікальність етнічної та соціокультурної специфіки українського козацтва. Неповторні історичні умови, що утворилися на території Нижнього Придніпров'я у XVII–XVIII ст., стали поштовхом до виникнення й розвитку автентичної фольклорної традиції колишніх козацьких Вольностей. Регіональна культурна специфіка послугоувала формуванню яскраво вираженої самобутності запорозького мистецтва.

Наголошуване Д. Яворницьким у його «Історії запорозьких козаків» збереження запорожцями основних культурних кодів – мови та віри, як провідної умови традиційної культури на її генетичному рівні, є нічим іншим, як чітким

окресленням діапазону духовності українського козацтва, який задає основні вектори фольклорного образу козацького мистецтва. В мистецтві запорожців фольклорний образ був своєрідним рупором морально-етичних та естетично-художніх ідеалів. Знову ж таки, зважаючи на особливості формування українського козацтва та зовнішні епохальні впливи – соціальні, політичні, мистецькі та ін., – козацький фольклор не лишався незмінним, бо козацьке народне мистецтво постійно наповнювалося дедалі новим змістом, діставало нових форм та отримувало помітних барокових впливів, зберігаючи, разом з тим, своє етнокультурне підґрунтя, яке закріплювалося як культуротворча і формотворча основа з відкритим семантичним полем.

Дана специфіка фольклору, по-перше, доводить його універсальну культурогенетичну роль. По-друге, у синкретичному поєднанні естетичних та релігійних чинників, фольклор закономірно проектується на духовний простір українського козацтва та його мистецькі вияви – козацьке Бароко, незмінною основою якого була церква і віра. Відтак, етнокультурні специфікації, синкретизм релігійної та естетичної свідомості вплинули на формування та піднесення на Придніпровських теренах у XVII–XVIII ст. виняткової народної творчості – козацького фольклору.

Беручи до уваги, що народна художня творчість, як і будь-яка художня творчість, є естетичною за своєю природою [4, 48], можемо говорити про естетизацію народної художньої свідомості, зокрема її фольклорного компонента, в якому чітко фіксуються основні етнокультурні й етностетичні риси. Про фіксацію рис національного етносередовища та етнопортрету в естетиці фольклорної свідомості говорив В. Буряк, стверджуючи, що це «найпотужніший пласт «підживлення функціонування народної художньої свідомості, її образно-інтелектуальної передоснови», тривкість якого в історії етнічної культури визначає потужність національного формотворення [1, 14].

Культуротворчий потенціал етностетосфери саме і полягає у тому, що «вона має здатність відтворюватися у підсвідомості носіїв власної етнічної культури, що відбувається як своєрідне «пригадування» окремими представниками колективного досвіду своїх Предків» [3, 76-77]. Таке естетичне відтворення здійснюється, переважно, у фольклорних здобутках етнічної культури, через виявлення у різних мистецьких формах, які є відображенням її самотності. Засобами музики, слова, руху, через вираження у символах, звичаях, обрядах тощо, відбувається відтворення етнічного світогляду, сакральних основ світосприйняття, а водночас з тим, постають релігійно-естетичні засади духовності, як «ядро» духовної культури етносу.

Дана концепція цікава для нас тим, що в ній має місце спроба культурологічного аналізу етнокультури і показується, що остання визначається характером духовності, вираженій, зокрема у фольклорі, і представлений її релігійною та естетичною основою. Отже, якщо йдеться про естетичні засади козацького фольклору, то маємо сенс виокремити основні категорійні лінії динамічного співвіднесення козацького ідеалу та реальності буття українського козацтва. Вони виявилися у фольклорі неповторно яскравими, напрочуд своєрідними, дивовижно потужними і, водночас, ніжно-ліричними

відтінками: гармонійне і драматичне, комічне і трагічне. Ряд характерологічних факторів, що зумовили специфічність мистецьких особливостей історичного Запорозжя, окреслено дослідницею фольклору Нижньої Наддніпрянщини І. Павленко. Серед провідних чинників, що безпосередньо вплинули на унікальність козацького фольклору, вчена називає сам спосіб життя запорожців, який призвів до максимального редукування календарної аграрної обрядовості і супроводжуючої її поезії. І. Павленко вважає, що збережені календарні обряди на території історичного Запорозжя (як наприклад, новорічні і хрещенські) володіли архаїчною позааграрною прагматикою. Вчена, спираючись на праці попередників, відзначає відсутність на Запоріжжі пологової та весільної обрядовості, як і материнського фольклору, оскільки в силу об'єктивних причин була відсутньою вся жіноча складова усної народної словесності. Дослідниця козацького фольклору наголошує, що для чоловічої громади важливим було формування героїчного войовничого духу, підтримання та передача етичних цінностей і колективного досвіду, поширення і зміцнення своєї слави, тому в козацькому її репертуарі переважали пісні-хроніки, які трансформувалися з часом в українські історичні пісні та думи, усні розповіді, історичні перекази і легенди [5, 4].

Серед регіональних особливостей фольклору Нижньої Наддніпрянщини, І. Павленко окремо виділяє названі нею «нефольклорні фактори», а саме: специфіку регіональної історії, характер (гендерний, соціальний, національний) населення, форми його діяльності та світосприйняття [5, 6]. Дослідниця, з посиланням на знавця української фольклористики Романа Кирчева, який на початку ХХІ ст. назвав територію Нижньої Наддніпрянщини білою плямою на фольклористичній мапі України, стверджує, що питання про причини формування своєрідного фольклорного репертуару на території колишніх вольностей запорозьких є відкритим [5, 4].

На нашу думку, окрім зазначених І. Павленко чинників, що зумовили специфічність фольклорного мистецтва Запорозьких Вольностей, доконче слід назвати усеосяжну релігійність українського козацтва, загальні мистецькі тенденції барокової доби та деякі інші фактори, які потребують окремої уваги. Притім, беручи за основу вже наведену тезу В. Личковаха про «адекватне» сприйняття етнокультурних цінностей «виключно носіям відповідної етнокультурної ментальності» та зазначену іншими дослідниками доцільність здійснення аналізу особливостей козацької культури «в конкретному середовищі життя козаків» [8, 726], акцентуємо велике значення, якого набуває розгляд мистецьких творів у щільному їхньому взаємовідношенні між зовнішнім середовищем і внутрішнім світом – ментальною сферою. Світоглядно-ментальна і релігійно-естетична цілісність культури, розкриваючи єдиний образ взаємозв'язків «людина – світ» у історично-характерному відчутті простору-часу різноманітних його елементів, робить будь-який мистецький твір унікально-цілісним.

Саме художньо-естетична «цілісність» мистецьких творів XVII–XVIII ст., зокрема мистецтва українського Бароко, є унікальною. Названа «унікальність», на нашу думку, полягає у глибинному «естетизмі», закладеному на ет-

нічному рівні українства, який і є винятково-особливим, адже складає сутнісну рису української ментальності. Але, розглядаючи відому тезу, що «барокові митці вбачають у всьому диво, яке повинно викликати у спостерігача подив (admiratio)», та одночасне супротивне твердження наявної теорії, що «саме подивом, а не новаціями, визначається барокова вправність винаходу» [9, 529], відносно мистецтва козацького Бароко, потрібно вносити деякі важливі уточнення, а саме: стосовно новацій. Адже мистецькі новації духовної культури українського козацтва є наявними майже в усіх видах та формах козацького мистецтва, і найбільше – у фольклорному.

Розвитку на Придніпровських теренах своєрідно-унікальної фольклорної традиції певною мірою сприяли регіональні особливості формування населення даної території. Той факт, що на Запорозжі довгий час жили переважно чоловіки, а в останні роки існування Січі її мешканцями були виключно представники чоловічої статі, радикально позначився на характері художньо-естетичних ознак фольклору українського козацтва. Як зазначає І. Павленко, особливості заселення краю, специфіка духовного світу чоловічої військової спільноти зумовили специфіку формування, закріплення та функціонування фольклорної традиції на його теренах [6, 237].

У проблемі етнокультурних особливостей козацького фольклору доволі слухним є питання гендерних засад, покладених в основу духовної культури українського козацтва. В гендерних вимірах козацької культури репрезентуються різні аспекти буття українців, зокрема позначаються чоловічі засади козацького братства, але головним чином відображується досвід становлення й існування етносу, усе ж таки, заснований на жіночому началі. Як було доведено у попередніх розділах, звичай заборони появи жінки на Січі та популяризація безшлюбності серед запорожців не усунув жінку від творення духовних цінностей, від впливу на формування духовної культури українського козацтва. Жінки щодня творили її своїм трудом, віддаючи власні сили, креативний потенціал, творчі уміння, закладаючи тим самим такі риси духовної краси української жінки, як її доброта, милосердя, щедрість, вірність, працелюбність, дотепність, веселість, співучість.

Починаючи вже з першої половини XIX ст., помітною виявляється тенденція дослідників увірізнювати чоловічу творчість від жіночої, а й подекуди козацьке мистецтво від загальноукраїнського. Основи вивчення гендерних засад слов'янського фольклору (звісно, без вживання даного терміна), закладені українськими культурниками М. Цертелєвим, М. Максимовичем, М. Костомаровим, П. Кулішем та ін., отримали свій подальший розвиток в українській фольклористиці. Дослідники українського фольклорного мистецтва, аналізуючи, зокрема музичний фольклор, ставили акцент на відмінних особливостях пісенної творчості чоловіків та жінок. Як зауважує І. Павленко, а пізніше закріплено думку про різний за тематикою, жанровим складом, обривністю, експресією характер чоловічої та жіночої народної поезії [6, 238].

На гендерні особливості фольклору запорізького козацтва вперше звернув увагу відомий історик, етнограф та публіцист А. Скальковський, який

фактично врятував від повного зникнення відшукані, зібрані та записані ним, переважно на придніпровських теренах, безцінні культурні артефакти, зокрема козацький фольклор. Наводячи, у своїй роботі «Історія Нової Січі або останнього коша Запорозького» козацькі тексти – історичні пісні, думи, легенди запорожців тощо, – дослідник духовної культури українського козацтва звертає увагу на гендерні засади фольклору Нижнього Придніпров'я [7, 211]. А. Скальковський навіть вважав за доцільне виокремлювати запорозький фольклор у загальній картині української народної творчості, а не розглядати його як органічну складову останньої [7, 211].

Дану точку зору А. Скальковського підтримували не всі дослідники українського фольклору у XIX ст. Наприклад, у публікаціях І. Я. Павленко знаходимо цитату з праці М. Максимовича «Известия о гайдамаках. Замечания на книгу г. Скальковского «Наезды гайдамаков на Западную Украину в XVIII ст.», який у полемічній рецензії на роботу А. Скальковського, писав: «В Україні та в Запорожжі був один народ, одна мова, не дивлячись на місцеву та побутову особливість Запорожжя ... немає і не було жодної потреби у збірці пісень відділяти запорозькі від інших козацьких...» [6, 238].

Сучасні науковці вважають мистецький процес XVII–XVIII ст. в Україні «органічно цілісним», одночасно зазначаючи, що він «мав численні місцеві варіанти на теренах кожного із сформованих упродовж попередніх століть історико-культурних регіонів», хоча «попри регіональні своєрідності, мистецтво, як і раніше, залишалось внутрішньо цілісним» [9, 942].

Відносно Нижньої Наддніпряни, вважаємо за доцільне говорити про стрижневу синкретичну взаємодію у розвитку фольклору XVII–XVIII ст. загальних барокових тенденцій, засад православної релігії та глибинних етнокультурних коренів. Саме взаємопроникнення релігійних та естетичних чинників, засноване на глибинному етнічному підґрунті, надає фольклору, що був створеним на Придніпровських теренах, зокрема козацькому мистецтву, тієї універсальної ролі у формуванні культури вітчизняного Бароко, яка проєктувалася на духовний простір українського козацтва.

Народному генію, народженому українським козацтвом, вдалося у фольклорному мистецтві козацької доби поєднати розмаїту гаму естетичної пам'яті народу, заснованої на глибинних етнічних засадах, з мистецькими тенденціями бароко.

Як висновок, слід зазначити, що навіть слідування бароковим канонам у їхньому імпровізаційному варіанті давало можливість козацьким митцям наповнювати свої фольклорні твори особливими індивідуальними рисами, заснованими на регіональних етнокультурних засадах та глибинному релігійно-естетичному синкретизмі. Це надає можливість окреслити особні стилістичні риси козацького фольклору як народного джерела вітчизняного Бароко та автентичного вияву духовної культури українського козацтва, в її важливій етнокультурній специфікації.

Література

1. Буряк В.Д. Регіональні особливості творчого стану сучасної поетичної народної свідомості Придніпров'я і головні критерії збереження її образного генофонду

// Фольклор і говори Наддніпрянщини : зб. наук. пр. / ред. кол. : К.П. Фролова (відп. ред.), М.М. Марфобудінова, М.О. Долгов та ін. – Д., 1997. – С. 11–29.

2. Личковах В.А. Філософія етнокультури. Теоретико-методологічні та естетичні аспекти історії української культури / В.А. Личковах. – К. : Вид. ПАРАПАН. 2011. – 196 с.

3. Лозко Г.С. Етнодержавство. Філософсько-теоретичний вимір : курс лекцій / Г.С. Лозко. – Мандрівець, 2012. – 384 с.

4. Марфобудінова М.М. До проблеми психологічних аспектів фольклору Придніпров'я // Фольклор і говори Наддніпрянщини : зб. наук. пр./ред. кол. : К.П. Фролова (відп. ред.), М.М. Марфобудінова, М.О. Долгов та ін. – Д., 1997. – С. 47–54.

5. Павленко І.Я. Региональная специфика фольклора Нижнего Поднепровья: становление и развитие // Держава та регіони. – Серія : Гуманітарні науки, 2013. – № 4. – С. 4-8.

6. Павленко І.Я. Чоловіча парадигма фольклорної традиції Нижньої Наддніпрянщини // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвузів. зб. наук. статей / відп. ред. В.О. Соболю. – К., 2004. – Вип. 9 // Лінгвістика і літературознавство. – С. 237–244.

7. Скальковський А.О. Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького / А.О. Скальковський. – Дніпропетровськ : Січ, 1994. – 665 с.

8. Україна – козацька держава : наукове вид. / Упоряд. Недяк В.В.; Наукові ред. В.О. Щербак, О.К. Федорук. – К. Вид. : «Емма», 2004. – 1216 с.

9. Українське бароко : у 2 т. / [кер. проекту Д. Наливайко; редкол. : Д. Горбачов, Я. Ісаєвич, І. Ісіченко та ін.]. – К. : Акта, 2004. – Т. 1. – 635 с.

References

1. Buriak, V.D. (1997). Regional features of modern poetic creative state of popular consciousness Dnieper and the main criteria for the preservation of the gene pool figurative. K.P. Frolova (Ed.). Folklore talk Dnieper: Coll. science. Labor, (pp. 11-29). Dnipropetrovs'k: DNU [in Ukrainian].

2. Lychkovah, V.A. (2011). Philosophy ethnic culture. Theoretical and methodological and aesthetic aspects of the history of Ukrainian culture. Kyiv: PARAPAN [in Ukrainian].

3. Lozko, G.S. (2012). Ethno-state studies. Philosophical and theoretical dimension. Ternopil: Mandrivets [in Ukrainian].

4. Marfobudinova, M.M. (1997). The problem of psychological aspects of folklore Folklore. K.P. Frolova (Ed.). Folklore talk Dnieper: Coll. science. Labor, (pp. 47-54). Dnipropetrovs'k: DNU [in Ukrainian].

5. Pavlenko I.Y. (2013). Specificity of the regional folklore Nyzhneho Podneprovya. Formation and Development countries and regions. Series: Humanities, 4. 4-8 [in Ukrainian].

6. Pavlenko, I.Y. (2004). Men paradigm folk tradition Lower Dnieper. V.A. Sobol (Ed.). Actual problems of Slavic Philology. Mizhvuziv. coll. science. articles. (Vols. 9), (pp. 237-244). Kyiv [in Ukrainian].

7. Skalkovsky, A.O. (1994). History of New Sich Zaporizhzhya. Dnepropetrovsk: Sich [in Ukrainian].

8. Nedyak, V.V. (Eds.). (2004). Ukraine – Cossack State. Kyiv: Emma [in Ukrainian].

9. Nalyvayko, D. (Eds.). (2004). Ukrainian Baroque: in 2 vol. Vol. 1. Kyiv: Akta [in Ukrainian].